

Nyt fra Blichermuseerne:

Blichermuseet på Herningsholm:

1. juni – 30. sept. tir.- ons.- tor. 12-16, søn. 13-17. tlf. 97 12 32 66

www.herningmuseum

Blicheregnens museum: Udstillinger: juni, juli og aug. man.- fre. 9-17, lør. - søn. 11-17, ring 87 70 24 70.

www.blicheregnensmuseum.dk

Malvinas Hus i Spentrup:

1. april til 1. okt. lør. og søn. kl. 14-17. Fra 16. juni til 15. aug. også åbent tir. og ons. 14-17 tlf. 8647 7047. Skiftende udstillinger, se dagspressen.

E Bindstouw i Lysgaard:

1. juni til 31. august, tirsdage til søndage fra kl. 10 - 17. Andet aftales med Ingrid Mortensen på tlf. 86 66 75 79 eller 87 25 26 10

En del af selskabets bogudgivelser kan købes på museerne.

Robert Burns Skotlands nationaldigter fylder 250 år. Art. i Septembrenoter.

Medlemsskab: Husstand 150 kr.
Udland 175 kr, Institutioner: 200 kr.
Giro-nr 409 0780 (reg. nr. 9570)
Blicher-Selskabets adresse:
Havelodden 64, 4000 Roskilde
tlf/fax 46 37 39 20
mail: erik.harbo@mail.dk
Blichernoter udgives 2-3 gange årligt
ISSN 1602-2742
Blicher på internet. Søg: Litteraturselskaber el. Arkiv for dansk litteratur el. www. Danishlitterature.info

Arrangementskalender

Generalforsamling 15. april

Klassikerdagen 22. september på Københavns kommunebibliotek. Martin A. Hansen

Andre Martin A. Hansen arrangementer, se dagspressen og internet.

Årsfest: 11. oktober Frederiksberg slot Ridehuset

I løbet af kort tid får Blicher-Selskabet sin egen hjemmeside under navnet blicherselskabet.dk

Angående køb af bøger bedes man benytte den tidligere tilsendte bestillingsliste.

Ring 4637 3920, skriv eller mail til erik.harbo@mail.dk

Husk Der Himmelberg kun 150 kr. Recits Blicher på fransk 245 kr.

Bestyrelsen for Blicher-Selskabet

Formand: Operasanger Erik Harbo
Næstformand: Lektor Helle Frisman
Sekretær og kasserer: Kursusleder James Lerche
Museumsdirektør Ulla Thyrring
Museumsleder Hans Kruse
Lektor Henrik Ljungberg
Lektor Merete Møller Olesen
Skuespiller Paul Hüttel
Fuldmægtig Peder Porse
Antal medlemmer:
380 husstandstande omregnet til ca. 700 enkeltmedlemmer + institutioner.

Vedlagt girokort for kontingent 2009

BLICHERNOTER

MEDDELELSER FRA BLICHER-SELSKABET

Marts 2009

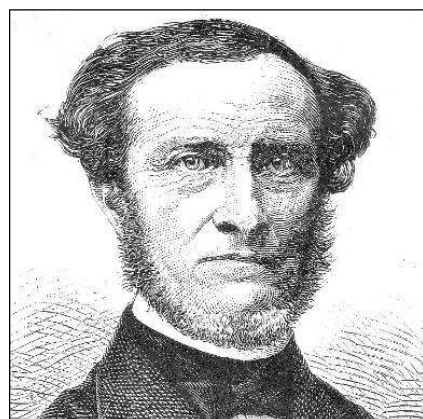
redigeret af Erik Harbo

Formanden har ordet:

To danske forfattere født for 200 år siden og en klassikerdag med Martin A. Hansen født for 100 år siden. For litterært interessererede er der noget at tage fat på. Frederik Paludan-Müller blev født 9. februar 1809 i Kerteminde. Se artiklen s. 4

Frederik Hammerich blev født. 9. aug. 1809 i København. Se artiklen s. 8

BLICHERNOTER indeholder

- 1/ Formanden har ordet
- 2/ Generalforsamling 2009. 15. april med årsberetning
- 3/ Om en 200-årig klassiker. Paludan-Müller Henrik Ljungberg fortæller om *Adam Homo* og Erik Harbo giver et kort rids af historien om Paludan-Müller og Det Kongelige Teater
- 4/ Endnu en klassiker, men mere ukendt, fylder 200 år. Frederik Hammerich var med Blicher på Himmelbjerget.
- 5/ Blicher/Ejby Poulsen: "Récits" Peder Porse fortæller om den franske novelleudgave
- 6/ Meddelelser
- 7/ Anmeldelser af *Frøkenen fra Hald*
- 8/ Uddrag af franske noveller
- 8/ Arrangementskalender: Årsfest

Den nye Blicher-hjemmeside til skolebrug fra

Thorning og Herning Museer
På vandring med Blicher

Klassikerdagen 2009

Martin A. Hansen 100 år
Københavns Hovedbibliotek
Tirsdag 22. september
Se artikel s. 3

Udgivelse fra Gyldendal

Generalforsamling

Sidste års generalforsamling fandt sted den 11. april efter lovene. Ved generalforsamlingen var der genvalg af Erik Harbo, James Lerche og Henrik Ljungberg. Aksel Refsgaard afgik efter eget ønske og nyvalgt blev Peder Porse.

Svend Aage Korning, vores revisor, ønskede at trække sig på pga. sygdom. Vi takker ham for hans arbejde. Ny revisor blev Birgit Bonde der bor i Roskilde. Hun er regnskabsuddannet og har beskæftiget sig med regnskaber i mange år.

Under evt. blev den daglige leder af Malvinas Hus Birte Enevoldsen udnævnt til æresmedlem. Birte Enevoldsen kunne ved 225-års arrangementet i Malvinas Hus 11. okt. 2007 fejre sit 25-års jubilæum som medlem og senere daglig leder af mindestuen.

Helle Frisman, næstformand, har skrevet et en motivation: "Birte Enevoldsen har i 25 år været tilknyttet Blichers Mindestue og Malvinas Hus i Spentrup. Her har hun ikke kun været kustode, altså vagt ved museets entrekasse, men også – sammen med andre kustoder – været en meget engageret arrangør af kunstudstillinger i husets større lokaler. I mange år har Birte Enevoldsen tillige fungeret som husets pedel, altså ansvarlig for rengøring og pyntning og udlån af huset til møder og arrangementer. Det er en lidt slidt talemåde, at der bag enhver betydningsfuld mand står en kvinde. Her kunne man vende formuleringen til, at Birte i sin virksomhed i Malvinas Hus hele tiden bliver støttet af sin mand, som tager sig af mange ting, bl.a. og ikke mindst regnskabet og mailkontakt til pressen. Ægteparret Enevoldsen er således et me-

get fint eksempel på, at kulturen trives i de såkaldte udkantområder, og at den drives af græsrodder for en beskedn eller ingen betaling. For nylig modtog Malvinas Hus den lokale landboforenings initiativpris. Den kan Birte også personlig være stolt af. Der er således al mulig grund til at ønske Birte og Bent Enevoldsen til lykke med æresmedlemsskabet".

En særlig tak til Aksel Refsgaard, der nu har trukket sig efter mere end 10 år i bestyrelsen. Aksel har hjulpet os meget gennem årene også f.eks. ved at repræsentere os på ved Store Bogdag på Hald, og ved seminarer og møder.

Jeg kan samtidig sige velkommen til Peder Porse som i mange år har været medlem af Blicher-Selskabet. Du har deltaget i vore møder og seminarer især i Jylland. Du har skabt den meget nyttige Blicher-kalender, der ligger på internet. Det er vort håb, at du trods meget arbejde også som kommunalt bestyrelsesmedlem i Ry vil få fornøjelse af dit arbejde i bestyrelsen.

Aftenens foredrag bortfaldt pga. sygdom men Erik Harbo orienterede om emnet "Skal Blicher stå på biblioteket."

Blicher-sange i sangens år var en naturlig ting også med nogle af de sange som udvalgt bag den nye højskolesangbog fjernede. Vi begyndte med *Blæs Søndenvind*. Ved flyglet sad Bente Harbo. Paul Hüttel læste et kapitel fra *Ak! hvor forandret!* Fra *E Bindstou* læste Aksel Refsgaard indledningen og *Den jenarmede Sældat* og Erik Harbo sang *Øwli å El-se* og *E Skærtorsdagslaw*. Andre sange var *De refs næs drenge*, *Hulde engel* og *I Skanderborrig enge*. Aftenen sluttede med *Jyden*.

2008 var et travlt år for Blicher-Selska-

JOURNAL D'UN BEDEAU DE CAMPAGNE

Føulum, le 1er janvier 1708.

Dieu nous donne à nous tous une heureuse nouvelle année ! et veille sur notre bon Monsieur Søren ! Il éteignit la bougie hier soir et maman dit qu'il ne vivra pas jusqu'à la Saint Sylvestre prochain. Mais je pense que ça ne veut rien dire. Ce fut pourtant une soirée agréable : quand Monsieur Søren enleva sa calotte après le repas et dit comme d'habitude : « agamus gratias ! » il me fit signe à moi et non pas à Jens. C'était la première fois que je lisais notre prière en latin. Il y a un an, c'était Jens qui disait la prière. J'ouvris grand les yeux car je ne comprenais pas un seul mot. Maintenant je sais la moitié de Cornélius par cœur. Il me semble que je serai pasteur à Føulum ; quelle joie pour mes parents s'ils sont encore en vie ce jour-là ! Et si le fils du pasteur, Jens, pouvait être évêque à Viborg – comme dit son père – enfin, qui le saura. Dieu dispose de tout. Que sa volonté soit faite ! *Amen in nomine Jesu !*

LE GARDE-CHASSE D'AUNSBJERG

Dans mon enfance, je devais souvent et pendant de longues périodes non souhaitées, séjourner ou plutôt : rester emprisonné dans ce manoir. Car le propriétaire, le Conseiller d'Etat Steen de Steensen, était l'oncle de ma mère. Lui et sa femme – une Schinkel – n'avaient pas d'enfants ; on m'avait donné son nom. C'était un homme plein de bonhomie. Elle – oui, elle m'aimait vraiment – était une « pur sang » comme on dit ; et l'on sait que cette race a une certaine propension aux caprices que même la « guillotine permanente » n'est pas capable d'extirper : elle voulait régner, ni plus ni moins. - Où est ta volonté, mon petit Steen, me disait-elle souvent, mais seulement en présence d'autres gens. J'étais une poupée, un automate. Elle m'avait appris à répondre :
- Dans la poche de grand-mère.

LE BONNETIE (Récit original)

*Le plus grand chagrin dans ce monde-ci
Reste la perte de l'être chéri*

Parfois, quand je me promenais loin dans la grande lande où je n'avais que la bruyère brune autour de moi et le ciel bleu au dessus de ma tête ; quand je me promenais loin des hommes et des monuments qui commémoreraient leurs occupations ici-bas qui ne sont au fond que des taupinières que le temps ou quelque Tamerlan remuant, un jour anéantiront ; quand je planais, le cœur léger et fier de ma liberté comme le Bédouin qu'aucune maison, aucun champ étroitement défini n'emprisonnent sur place, mais qui possède, jouit de *tout ce qu'il voit* qui – n'habite pas – mais campe *selon son plaisir* ; quand donc mon regard, balayant l'horizon, devinait une maison qui arrêta péniblement son parcours aérien, alors, Dieu me pardonne ce caprice car ce n'était rien d'autre – parfois se formait le vœu que cette demeure humaine n'existât pas ! Là aussi vivent la peine et la misère, là aussi on se dispute pour le Tien, le Mien ! – Hélas ! Ce désert est à moi et à toi, à tout le monde et à personne.

ENFANT UNIQUE

...Mlle S fait partie de mes tout premiers souvenirs, je me rappelle très bien que, étant moi-même un écervelé quand j'étais sur mon propre terrain de jeu, elle me paraissait encore plus turbulente. Elle me prenait sur ses genoux, me balançait et m'embrassait en disant que je comprendrais bien toutes ces choses quand je serais plus grand. Je ne savais pas ce qu'elle voulait dire et ne me cassais pas la tête pour comprendre, mais cherchais le plus souvent possible la compagnie de sa mère qui, bien que très rhumatisante et, comme je m'en suis souvenu plus tard, très malade du cœur, avait toujours des sucreries à mettre dans ma petite bouche. Je ne la voyais jamais en dehors de sa chambre avant qu'on l'en sorte dans la célèbre petite chaise noire à porteurs.

kaoset. Mændene kan såmænd godt elske vedholdende og ulykkeligt hos Blicher, men det er og bliver kvinderne, der lader sig styre fuldt og helt af drifterne – om så alting ramler”. Om ”erindringen” skriver han: Det har været kendt, at denne kvindes egne erindringer eksisterer. Enkelte Blicherforskere har fået lov at se dem. Nu har slægten omsider sluppet taget i dem og tilladt offentliggørelse. Det sker i bogen ’Frøkenen fra Hald’, hvor de udgør tyve sider, pakket ind i ti gange så mange sider delvis nyttige kommentarer. De tyve sider er et klenodie. ...Som Cecil i ’Hosekræmmeren’ nægtede hun at indgå det ægteskab, hendes far havde arrangeret for hende... Charlotte Schinkel tegner et nådesløst billede af sin far. ...Tidligt udsættes hun for sin mors kusine, en »smuk, forfængelig og intrigant« kone, der tager hende med op i sin seng og »lærte mig mange ting, man ej gerne underretter en ung pige endsige et barn om«. Lille Charlotte, der altså i egen opfattelse alt for tidligt er blevet indviet i seksuelle hemmeligheder, indgår tidligt en hemmelig forlovelse og bagefter en til, pirret af fryden ved at have hemmeligheder, et motiv Blicher skulle komme til at bruge i ’Sildig opvågnen’. ...Og resten af erindringerne går med at skildre de listigheder, der gør, at de unge mennesker får deres vilje. Det er ’Hosekræmmeren’ i en variant med lykkelig udgang. ...Nu skal man ikke tro, at Charlottes bekendelser er ’virkelighed’. De er selvfølgelig, ligesom Blichers digtning over dem, litteratur. De er tilmed stilet til hendes datter og er også derfor indrettet, så de viser kærlighedens sejr, snarere end driftens. ...Tydeligst, men kunstnerisk svagest, fortalte Blicher Charlottes historie endnu en gang i ’Eneste Barn’. Han var da på vej mod de tres og noget affældig som fortæller. Charlottes historie serverede han denne gang næsten uden omskrivninger. Man ser af den novelle, at nok havde den ædle før-

stedel af frøken Schinkels historie gjort indtryk på ham, det med at følelserne sejrede over faderens tvang.

Men man ser også, at det, der virkelig har fået, er fortsættelsen. At Charlotte, præcis som landsbydegns Sophie, blev ved med at følge sin drift, da den styrede hende ud i nye eventyr. Og at hun bevarede værdigheden, selv da denne driftsstyring havde ført hende til fattigdom og ’sorgognød’, som han kalder det. ...Blichers eget liv blev ikke for muntert. ’Blichers Livstragedie’ var den titel, Aakjær satte over sin biografi over Blicher. Men det er sandsynligt, at det er hans tidlige indlevelse i Charlottes erotiske skæbne, der har tegnet grundmønstret i hans forståelse for både smerten og storheden i den menneskelige tragedie.

Erik Harbos kommentar: Bredsdorff anfører, at han ikke finder novellen særlig god. Det er den dom, der stadig rammer mange af Blichers sene noveller. Det er som om ingen kritiker har villet se den forandring, der sker med Blichers skrivemåde efter *De tre Helligaftener*. Hans vidunderlige korthed, påvirket af både H.C. Andersen og andre finder sin egen form, men kritikerne falder hele tiden tilbage til *Hosekræmmeren* m.fl. Det er en skam, men der skal åbenbart gå en rum tid inden kritikerstanden vil indse Blichers storhed som gammel. For øvrigt var det ikke Aakjær, der fandt på titlen ’Blichers Livstragedie’. Det var Gyldendals direktør Peter Nansen. Aakjær kaldte selv bogen *Blicherbogen*, som jeg påviste allerede for 10 år siden. Se Baggesen *Den blicherske novelle*.

På side 19 følger fire små uddrag af den nye franske udgave oversat af Ejby Poulsen:

Begyndelsen af *En Landsbydegns Dagbog*,
begyndelsen af *Skytten paa Aunsbjerg*,
begyndelsen af *Hosekræmmeren* og
begyndelsen af 2. del af *Eneste Barn*

bet. Der udkom hele to bøger. Blichernoter udkom i marts, september og i december.

En stor hjemmeside til undervisningsbrug fra Blicheregnens Museum i Thorning og Herning Museum, *På vandring med Blicher*, blev sat i gang i jan. 2009. Medlemmer af Blicher-Selskabets bestyrelsen har skrevet en række artikler.

Vi havde også en udflugt til Falster i samarbejde med B.S. Ingemann-Selskabet. Vores seminar på Skærum Mølle med J.P. Jacobsen-Selskabet gik fint.

Årsfesten fandt i år sted på Frederiksberg Slot i den gamle ridehal.

En del af disse arrangementer er der aflagt referater om og de kan søges i Blichernoter for september og december.

På vandring med Blicher

Den 25. Januar var der en stor festlighed på Blicheregnens Museum i Thorning. Alle sejl var sat til for at indvie den nye hjemmeside *På vandring med Blicher*. Det hele blev ledet af Hans Kruse der præsenterede Finn Nielsen, den praktiske organisator af hjemmesiden.

Der var demonstration af siden og oplæsning af Paul Hüttel, sang af undertegnede hvor det gamle orgel kom i brug betjent af Bente Harbo. Alle museets medarbejdere var i sving for servere kaffe til de mere end 100 deltagere i arrangementet. Der var mulighed for at afprøve programmet.

Nu kan I selv gå ind på siden ved blot at skrive *På vandring med Blicher* på internettet. Tillykke til Herning og Thorning og God fornøjelse for jer alle sammen.

Se billede på forsiden

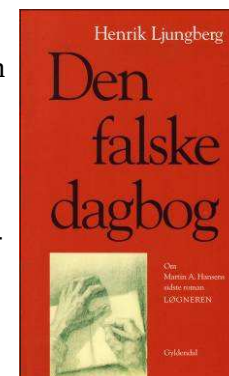
**Klassikerdagen 2009
Martin A. Hansen 100 år
Københavns Hovedbibliotek
Tirsdag 22. september**

Martin A. Hansen ville være fyldt 100 år den 20. august. Dagen vi blive mindet ved en lang række arrangementer over hele Danmark.

Det er vist ingen hemmelighed at Martin A. Hansen var meget optaget af Blicher. I 1950 udgav Det Berlingske Bogtrykkeri *De tre Helligaftener*, hvor man bad digteren om at skrive et forord til udgaven, der skulle udkomme med træsnit af Povl Christensen, der så ofte før havde illustreret Blicher. Bogen blev genudgivet i fotografisk optryk i 1968 af Hans Reitzel. Blichernoter har tidligere citeret fra dette forord. Ligesom novellen er holdt i et kraftfuldt sprog, tager Martin A. Hansen på samme måde også fat om sproget i forordet, der godt i dag kunne fortjene et optryk. Træsnittene af Christensen hører vel til de bedste han nogensinde har lavet.

Martin A. Hansen skrev under sin indlæggelse på Bispebjerg Hospital maj/juni 1955 kort før sin død et stykke om Blicher, som kan anbefales alle Blicherlæsere. Det står i bd. 2 af *Dagbøger* 1947-55 s. 860-869 2.-3. juni (udg. på Gyldendal).

Sidste del af dagbøgerne er et enestående eksempel på en digter, en mand, der ikke ville forlade denne verden før han havde fået skrevet

meget mere.

Blicher-Selskabet bad Martin A. Hansen om at skrive en Blicherbog kort før hans død og han indvilgede i dette, men 15.4. 1955 modtog Felix Nørgaard et brev med ordlyden:

Kære Felix Nørgaard!

Min Mand har været syg lige siden han var hos Dem og derfor været ude af Stand til at udforme Tanken om Blicher Bogen; men han har bedt mig skrive til Dem at han gerne vil prøve at skrive den saadan som han skitserede det for Dem ved forannævnte Møde.

Venlig Hilsen

Vera Hansen

Martin A. Hansen døde 27. juni 1955, men hvis man læser de ni sider fra dagbogen, forstår man at han har været meget optaget af tanken om at skrive om Blicher.

Martin A. Hansens portræt af St. St. Blicher Fra Dagbøger, bd.2 Gyldendal.

Frederik Paludan-Müller 200 år

Frederik Paludan-Müller blev født i 1809 i Kerteminde. Tog studentereksamen 1828 og juridisk embedseksamen 1832. Debut med *Fire Romanzer* 1835. Gift m. Charite Borch (1801-84) i 1838. Død 1876. Hovedværk versromanen *Adam Homo*, som stadig er meget læseværdig. *Forfatterportræt ved Rømhild på ADL*

9. februar arrangerede Det litterære Samråd et møde i Bakkehuset med indlæg af Søren Sørensen, Erik Harbo og Stig Holsting.

Henrik Ljungberg om *Adam Homo*

ADAM HOMO – ET EPOS

Adam betyder "menneske" på Biblens sprog og Homo betyder "menneske" på latin, og med den prægnante titel skriver Frederik Paludan-Müller sin versroman fra 1841 til 1849.

En roman er et individs livshistorie – sådan er genren defineret i det 19. århundrede – og sådan fuldfører Paludan-

Anmeldelser af årets bogudgivelse *Frøkenen fra Hald*. (Erik Harbo)

Først vil jeg gerne takke de af vore medlemmer, der har været så venlige at kommentere min bog gennem breve, mails og telefonsamtaler. Det er mit indtryk, at emnet har fået stor opmærksomhed.

For mange, også kritikere, er novellen *Eneste Barn* åbenbart ikke den helt store kunstneriske nydelse, idet man henviser til Blichers øvrige kendte mesterværker. Dette vil jeg skrive om lidt senere.

Her følger lidt af avisernes anmeldelser:

Frøkenen fra Hald anmeldtes på dagen i **Viborg Stifts Folkeblad**, 5. december 2008 (denne anmeldelse er trykt i mange andre aviser (Aarhus Stiftstidende, Rander Amtsbavis m.m.)) Jesper Overgaard skrev bl.a. "For første gang får det læsende publikum den totale historie i Blichers novelle "Eneste barn"... om Blicher:" Han var tæt på begivenhederne. Det kunne også næsten se ud, som om Erik Harbo havde stået bag en dør og luret, når han så nært kan skrive om den tyranniske far, den oprørske datter, den hemmelige forlovelse, bortførelsen og den nysgerrige dreng, der skrev sig ind i Danmarks litterære elite"... I »Frøkenen på Hald« optræder erindringer og novelle side om side. Men Erik Harbos bog rammer ikke blot en snæver kreds af litterært interesserede. Han synger af fuld hals om personerne, tiden og egnen. Ikke mindst ønsker han at give Viborg og Hald en vigtig plads i Blichers verden... I forbifarten kan læsere fra Viborgegnen glæde sig over, at Erik Harbo dvæler ved mange lokalhistoriske detaljer. Glæden kan ikke være mindre af, at den kendte maler og grafiker Jette Jørgensen har leveret 10 fotografurver.

Kristeligt Dagblads Claus Grymer skriver 9. dec: To noveller af St. St. Blicher, genudgivet i to bøger med kommentarer, i den ene bygget op om et overraskende og ikke tidligere offentliggjort materiale. Bogens hovedforfatter, formanden for Blicher-Selskabet, Erik Harbo, betegner ligefrem den pointe, der afdækkes i "Frøkenen fra Hald", som en litterær sensation. ...Man skal imidlertid være opmærksom på, at Charlotte-skikkelsen, udgangspunktet for hele den præsenterede forskning, ikke alene har betydning for "Eneste Barn", men at den har sat sig spor gennem hele forfatterskabet.

Et letsindigt liv afdækket af *Nordjyske* Jens Henneberg skriver 12. dec

Sent i livet... skriver Charlotte Schinkel sine "Bekendelser" ... Disse erindringer trykkes i Harbos bog for første gang, og de sidestilles med Blichers "Eneste Barn" fra 1842. Det er en forbavsende sammenfaldende læsning. Om Blichers forlæg kan der ikke herske tvivl. Men Charlotte Schinkel fortæller ikke den ganske historie. Hendes omtumlede tilværelse med forskellige mænd og hendes senere år er udeladt. Den periode i Charlotte Schinkels liv afdækker Harbo udførlig. Harbo gennemgår disse bekendelser minutiøst og drager paralleller til virkeligheden. Der inddrages også brevvekslinger, ligesom forholdet til hendes far, den iltre kammerherre og landsdommer Friderich Schinkel på Hald, blotlægges. ...Der ligger omfattende undersøgelser bag denne gennemillustrerede bog, hvori alt forekommer veldokumenteret i sin afdækning af Charlotte Schinkels letsindige tilværelse. Endnu en brik er faldet på plads i Blicherforskningen.

Politiken lørdag 13. dec. Thomas Bredsdorff spinder, åbenbart inspireret af de skildringer af Blichers kvindelige personer, der slutter bogen, en lang ende over disse og skriver bl.a. "Blicher lader kvinderne bære

styrelsen havde knyttet korresponderende medlemmer i Norge og Sverige. På hjemmesiden er der bl.a. videoforedrag. Til generalforsamlingen i april skulle et årsskrift foreligge, og i lighed med andre ville man afholde seminar på Skærum Mølle (spørg på Morsø Bibliotek).

Europæisk workshop for litterære paraplyorganisationer, forfatterhuse og museer i Berlin 20.-21. februar.

Formand Søren Sørensen henviste til det udsendte referat og fik de deltagende selskabers tilslutning til at fortsætte. Han har møde med kulturministeren aftalt til 26.3.2009 S. Sørensen/Erik Harbo

Søren Sørensen, formand for De litterære Selskaber skriver: Nordisk og europæisk

Samrådet for de Litterære Selskaber i Danmark indgår i denne tid et nærmere samarbejde med andre ligesindede/ligestillede paraplyorganisationer.

De Litterära Sällskapen i Sverige sammenkalder i samarbejde med Foreningen Norden litterært interesserede i de nordiske lande til et seminar på Nordens Folkhögskola Biskops Arnö i dagene 21. - 23. august 2009; meningen er at man skal drøfte kontakter mellem nordiske forfattere, skønlitterære kanon'er, kvindelige klassikere, bibliotekernes forhold til vore klassikere og sidst, men ikke mindst klassikernes plads i skolen. Selvsagt vil deltagerne også informere hinanden om virket i de enkelte selskaber.

Interesserede kan anmelde sig på E-post: olof.holm@huddinge.se og finde

flere oplysninger på www.dels.nu/konferens.html

Møde i Berlin

En lignende idé på EU-plan er allerede gennemført. I februar deltog formanden i Samrådet, forfatteren Søren Sørensen (medlem af Blicherselskabet), i et arbejdsmøde for litterære paraplyorganisationer og litterære museer osv. i Berlin. Mødet var arrangeret af den tyske paraply, Arbeitsgemeinschaft Literarischer Gesellschaften und Gedenkstätten. Her deltog repræsentanter for de fleste EU-lande og udvekslede informationer, adresser m.v., og den ungarske repræsentant indbød til nye drøftelser i 2010 i Buda-Pest.

Ved mødet informerede Søren Sørensen om situationen for de litterære selskaber i Danmark.

Blicher i Luxemborg

I Luxemborg tales og skrives der på tre sprog, foruden tysk og fransk også et lokalt vestgermansk sprog letzeburgsk. Ifølge lederen for nationalbiblioteket lever sproggrupperne konfliktfrit med hinanden, så hun modtog som en hilsen fra Blicher-Selskabet et eksemplar af den tyske udgave af de udvalgte noveller, en gestus hun var meget glad for.

Om klassikerdagen og de litterære selskaber orienterede formanden om det frugtbare samarbejde med Danmarks Biblioteksforening, Det kongelige Bibliotek og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Formanden, Johan Rosdahl og Rikke Rottensten (Selskabet for Teaterhistorie) repræsenterer samrådet. I anledning af Martin A. Hansens 100 år har man udset ham til årets klassiker.

Müller den: Adam Homo går gennem livet og sættes i en række valgsituationer, men hver gang han vælger, vælger han forkert: Han vælger det overfladiske i stedet for det dybe; det falske i stedet for det ægte. Og derfor svigter han. Romanen rimer – og det er godt. Den vil noget, og det den vil, skal i hvert fald have form:

Fra Kirken til Theatret! Overgangen,
Naar brat den skeer, forvirre maa vort Sind:
Fra Hjertets Himmelflugt i Psalmesangen
Til Phantasieens farveblændte Skin!
Fra Skriftens Alvor, som ta'er Sjælen fangen
Til Daarlighedens lette Hjernesvind!
Til slig en Overgang man maa sig ruste,
Og før man Skridtet gjør, man lidt maa puste.
Man lidt må puste: Kirken og teatret er modsætninger. Salmen er ægte, teatret er kun farveblændt skin.

Skriften/Biblen er alvor – mens teatret er tankespind og gøgl.

Modsatningen er typisk for midten af 19. århundrede, og som alle kan se, er modsætningen falsk.

Paludan-Müller vil overbevise et publikum, og han gør det med dannelses og retorik – med form og falbelader.

Hans alvor er ikke desto mindre sand fordi han bokser med det 19. århundredes dilemma: Hvad er et menneske?

Paludan-Müller hævder at der findes et ægte gudskab frø i det enkelte menneske, men at mennesket typisk forledes af forfængelighed til ikke at få frøet til at blomstre. Og så er der kun den guddommelige kærlighed tilbage...

Men teatret er jo menneskets opfindelse. Kunsten på scenen – øjeblikkets sandhed – er aldrig kun fantasiens farveblændte spind når hjertet røres.

Og heller ikke noget let hjernesvind når tanken slår ned – og eftertanken gør ondt.

Adam Homo er en figur i et fortællende digt – en skæbnefortælling.

Det bedste ved figuren er at jo mere den bliver udsat for, jo klogere bliver læseren – med eller uden forfatterens vilje.

Erik Harbo skriver om Paludan-Müller og Det Kongelige Teater (uddrag af foredrag fra 9. 2. 2009)

Jeg læste i går et uddrag af professor Vilhelm Andersens artikel om Paludan-Müller i Falkenstjernes Håndbog for litteratur, der har et fyldigt uddrag af Paludan-Müllers værker, hvad en håndbog af den art næppe ville have i dag.

Vilhelm Andersens generation havde en naturlig tilgang til P-M. Spørgsmålet er, om vi i åndelig forstand kan nå ham i dag. Et af områderne, hvor dette er muligt, er igennem hans sceniske værker, det emne jeg skal tale om i dag. Andersen har godt fat i P-M. Han hefter sig ved at P-Ms grundemne er sjælen, derfor er han sjælens digter. Det ville andre af datidens digtere sikkert også gerne påberåbe sig. Andersen henviser til Kant, der betegner modsætninger i sjælens liv med navnene **affekt** (der betyder lysten til det vekslende) og **lidenskab** (der betyder attråen efter det varende). Andersen oversætter ordene med **sindsbevægelse** og **sindslag** og siger, at P-M kalder disse begreber **sind** og **gemyt** og henviser til Adam Homo, der taler om femten sind og ét gemyt.

Vi ved, at P-M havde en forbavsende færdighed i at skrive på vers i ganske

forskellige versemål og strofeformer, og med en flydende diktion. Han prøvede sig frem i forskellige genrer; hans produktion var omfattende og varieret. Han fik opført tre skuespil, men skrev mange læsedramaer.

Handlingen drejer sig ofte om kærlighed med forhindringer. Disse kommer til udtryk i rivalisering og jalousi; der må kæmpes, evt. gambles, for at vinde; forklædning eller anden form for inkognito med påfølgende afsløring er vigtige virkemidler, kendt både i eventyr og dramatik. Der er tale om forbilleder hos Shakespeare og andre europæiske digtere. P-Ms komedier handler om livet ved hoffet. Hoffet kontra naturen (især skoven) ikke på hans egen tid, men tilbage i Holbergs tid. De rette elskende får hinanden til slut. Måske var han allerede ved emnevalget på vej ud i glemslens mørke. Vi nærmer os det realistiske teater med Ibsen og Bjørnson.

Paludan-Müllers første komedie er *Kjærlighed ved Hoffet* i 5 akter. Den blev udgivet uden forfatternavn i 1832, hvor digteren var 23 år gammel. Vi ved, at der var stærke bånd mellem Heiberg og P-M i de unge år, og at Heiberg havde hjulpet ham med udformningen. P-M fik trykt en række digte i Heibergs *Den Flyvende Post*. Det omtalte skuespil blev opført på Det Kongelige Teater 6.6.1834 som sommerforestilling. Det gik frem til 1893 i alt 28 gange.

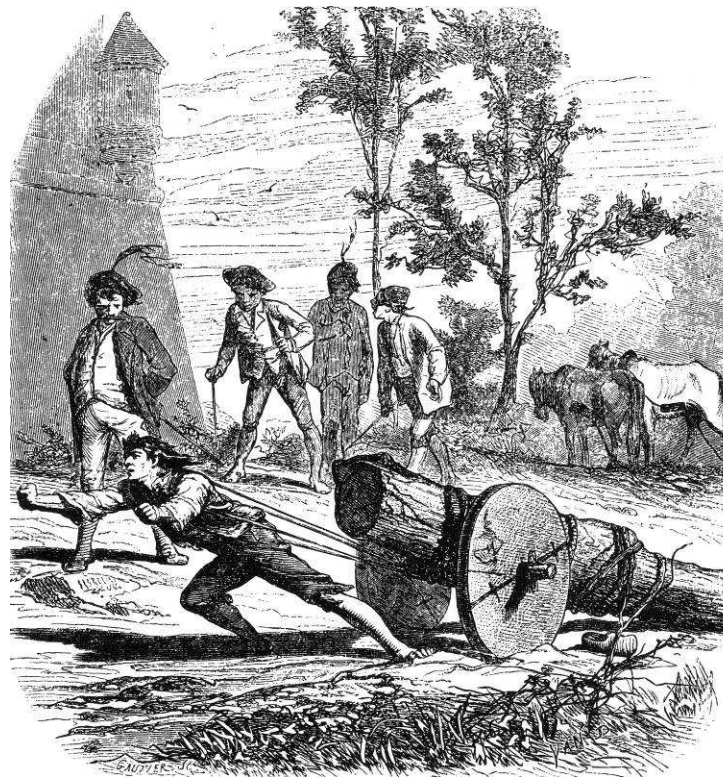
Handlingen drejer sig om **Kong Pandorus'** forestående forlovelse. Hvem vælger han? Det sætter sindene i bevægelse. De ambitiøse fædre melder sig med deres døtre. Men kongen har helt andre tanker. Han afprøver en ung

forvist hertugs datter under dække af at være en ukendt ridder. Kabalen går op til sidst. Der er mange bipersoner og sidehandlinger, og der indgås også andre ægteskabsforbindelser. Da stykket kom op i 1873 og i 1893 blev det betegnet som et ungdomsværk med en del mangler.

Ifølge Overskous Teaterhistorie havde stykket succes i 1834. Kendte skuespillere medvirkede. Nicolaj Peter Nielsen udmærkede sig ved sin sjæfulde udførelse af rollen som Kong Pandorus. Madam Elisabeth Holst spillede med inderlig følelse og ædel ynde den dejligt skildrede elskerinde Championetta, hertugen af Championas datter. Den berømte Chr. Niemand Rosenkilde (fader til Adam Rosenkilde og Fru Sødring) gav med et dristigt anlagt og rigt lune en eventyrlig og pudserlig fremstilling af baron Pelikan, en komisk rolle (det komiske bestod bl.a. af hans forklædning som Amor i lyserødt i maskeraden i sidste akt, og det er jo altid morsomt). Den berømteste af dem alle, Phister, spillede en graciøs livlig Pierrot.

I 1837 var P-M igen på banen, idet Madam Nielsen, skuespiller Nielsens kone, fremsagde digtet **Den ottende Kunst**. Et digt i P-Ms let parodiske stil og sikkert en lækkerbiskken i en dygtig skuespillers hånd. Den 8. kunst er kunsten at behage, som den her udfolder sig i Kina.

Næste premiere blev treaktsskuespillet **Fyrste og Page** (1838 i *Poesier*, bd. II) der foregår ved Fyrstinde Auroras Hof i Provence. Tid og sted spiller i øvrigt ingen markant rolle, men det gør den purunge page Felix' forelskelse i den ældre

De tre Helligaftener

Billede fra *Almanach du Magasin pittoresque* 1866

Mortens selvlærte fransk (det franske er "slet ikke andet end galt Latin") blive afgørende for hans videre skæbne.

Lige omkring denne bemærkes en lille korrektur-smutter. Blicher daterer udtalelsen til 2. oktober 1709, men i den franske udgave er dateringen 12. oktober.

Det er et kæmpeprojekt, de to oversættere har sat gang i. Og de er alt i alt sluppet helt tilfredsstillende fra opgaven.

På godt jydsk fortjener de faktisk selskabets hyldet.

Meddelelser

Ved Litteraturselskabernes samrådsmøde i Møstings Hus på Frederiksberg

fredag den 27. februar 2009 kl. 14.30 var der redegørelser fra Blicher-Selskabet ved formanden, Johan Rosdahl for Pontoppidanselskabet, Inger Christiansen og Henning Høeg Hansen for Karin Michaëlis, Claus Tilling for H.C. Andersensamfundet og Modersmålselskabet, Inge Sloth Jacobsen for James Joyceselskabet og Steen Andersen for det nydannede Sande-

moseselskab; Stig Holsting for Johannes Jørgensenselskabet og Søren Sørensen for Selskabet Bellman i Danmark og Dansk-Svensk Forfatterselskab.

Man omtalte Store Bogdag på Hald og arbejdet med den danske klassikerdag.

2008 *Sangens* år-ideen var fostret i klassikerdagskomiteen og var ikke Michael Bojesens. Omtale af samrådets egne initiativer med markeringen af Francesco Petrarcas fødselsdag den 20. juli og Frederik Paludan-Müllers 200 årsdag den 7. februar 2009. Omtale af Bogforum og mulighederne her og det nordiske møde på Biskops-Arnö.

Det er værd at gøre opmærksom på det nystiftede Sandemoseselskab der afholdt stiftende møde 25.10. 2008 og som til

Karl Ejby Poulsen, gæst ved årets generalforsamling, direktør for Det danske Studenterhus i Paris, vil fortælle om sin udgivelse af 19 Blichernoveller på fransk i egen oversættelse.

"Steen Steensen Blicher: *Récits*", på forlaget LES BELLES LETTRES, Collection les Classiques du Nord. 456 sider

Glæd franske venner. Køb bogen hos Blicher-Selskabet, pris 245 kr.

Peder Porse skriver om Blicher på fransk:

På forlaget Les Belles Lettres er i januar 2009 udkommet en samling Blichernoveller og -digte med titlen *Récits*. Udgivelsen er den 14. i en serie med nordiske klassikere, og SSB kommer således i selskab med Strindberg, Ibsen, Holberg, islandske sagaer og H.C. Andersen (*Fodrejse* og *Lykke-Peer*).

257 træffere er der på "Steen Steensen Blicher" på den franske Google, (der er 19.200 på den danske *sans comparaison*).

Blicher ER stort set ukendt i Frankrig,

hvilket jo er skæbnens ironi, SSB elskede sproget, mens han afskyede den revolution, der for altid havde forbundet landet med blod, terror og ødelæggelse.

Ud over leksikonartikler er der stort set kun Helene Wyss-Neels lille beskedne *Le Jutland dans les Oeuvres de Steen Steensen Blicher* fra Universitetet i Caen, der fagligt beskæftiger sig med SSB. Antallet af oversættelser nævnt i "Omkring Blicher" er begrænset, men skal dog suppleres med en nyere oversættelse af *Hosekræmmeren*, *Præsten i Vejlbø* og *En Landsbydegns Dagbog*.

Det er derfor med mange forventninger man åbner de 450 sider, Karl Ejby Poulsens (og for oversættelsernes vedkommende også Janine Poulsen) *Récits* består af.

19 noveller og 3 af Trækfugledigtene er kommet med. Man kan diskutere udvalget, men de store: *En Landsbydegns Dagbog*, *Hosekræmmeren* og helt aktuelt *Eneste Barn* er med. *Præsten i Vejlbø* er der, fra *Trækfuglene* er 'Prælediet', 'Nattergalen' og 'Svanen' med. Det sidste har oversætterne ret uforståeligt valgt at give titlen 'Envoi' der vel bedst oversættes med afsende.

Naturligvis kunne man have ønsket sig *E Bindstouw* – men at omsætte det mest jydsk, vi har til fransk er vist en umulighed.

Værket indledes med en gennemgang (45 sider) af de kulturhistoriske strømninger, der var Blichers forudsætning og samtid, og man søger at sætte ham ind i denne sammenhæng.

Blicher brugte det franske utrolig ofte og med stor effekt i sine noveller. I *En Landsbydegns Dagbog* lader han endda

Tiderne skifte Dekoration til 3. akt (Det Kongelige Teaters Arkiv og Bibliotek)

– dog kun 24-årige – ugifte fyrstinde Aurora, hvis trolovelse med en hertug Alexander skal fejres. Her er mange sidepersoner, bl.a. Felix' søster Felicia, som den let antændelige Alexander heldigt/uheldigt kaster sine øjne på. *Fyrste og Page* blev opført på teatret to gange i maj 1838 uden succes, selv om Felix blev spillet af Johanne Luise Heiberg – som P-M havde ønsket det. Fru Heiberg har i sine erindringer fortalt følgende: "Af andre roller fra denne sæson skal jeg kun nævne siden i Paludan-Müllers "Fyrste og page". Her var stillet en ny fordring til mig, da jeg i dette stykke skulle optræde i en virkelig elskerrolle; ikke som en dreng, men som en ungling, der lidenskabeligt er forelsket i en ung fyrstinde, som dog er ældre end han selv. Denne opgave interesserede

mig i høj grad. Vore daværende elskere spillede mig aldrig ret tilpas. De manglede i mine øjne finhed, lidenskab, ridderlighed mod deres hjertes dame. Også lykkedes det mig virkelig at frembringe den illusion hos publikum, at de så en mand for sig. Ryge sagde en aften til en ung elsker ved teatret, der gik over scenen ned på tilskuerpladsen for at bivegne forestillingen: "Ja, gå ned og se på hende! Hun spiller jer alle sønder sammen; der er ikke en af jer, der formår at spille en elsker som hun. Gå ned og se, om I kan lære hende det af." !!!

Det nye Kongelige Teater skulle indvies 15. okt. 1874 med to Holbergforestillinger. Derefter skulle der gives et festspil, og jeg har ikke kunnet finde en forklaring på, hvorfor det blev P-M, der blev

valgt, men han var en af tidens store forfattere. Det var i hvert fald ikke fru Heiberg, der pressede på, for hun var rejst til syden af bare ærgrelse over det nye hus, hvor hun var klar over, at skuespillet var blevet skubbet til side til fordel for operaen og balletten.

Men den lille komedie *Tiderne skifte*, skrevet i prosa, blev opført 18. oktober. P-M tog tråden op fra sine ungdomsdramaer; Strid mellem adel og borger er temaet, der løses ved kongelig medvirken. Kongen er Frederik V, og vi er tilbage ved det gamle skuespilhus' oprettelse i 1748 på Holbergs tid. Handlingen er kort refereret, at greve-geheimerråd Pless modsætter sig, at hans søn kan ægte en skuespillerinde og hans datter en radikal Rousseau-begejstret læge, der ikke vil pudre sit hår; men kongen, som er teatret og de unge elskende venligt stemt, ordner sagen. Den pacificerede svigerfader har slutreplikken:

"Kongen byder en Actrice Armen og inviterer en ung upudret Professor til sit Taffel. Hvad vil man om 100 Aar sige til den Historie?"

Der er meget lidt af den nye grundlov fra 1849 i den endelige løsning. Det er og bliver et lystspil. Det blev P-Ms farvel til scenen, og han døde to år efter.

Jeg har tegninger af dekorationens franske salon og Fredensborg have. Dekorationerne blev tegnet af Bernhard Olsen og Fritz Ahlgrensson. Førstnævnte var med til at oprette Frilandsmuseet i Sorgenfri og blev dets første direktør. (Oplysninger kan søges hos bl.a. Robert Neiiendam).

Erik Harbo: En anden 200-årig med forbindelse til Blicher

P. F. Hammerich

Peter Frederik Adolph Hammerich. 1809-1876

I Hammerichs erindringer *Et Levnetsløb* bd. 2 står der på side 44: "Jeg drog til Folkefesten på Himmelbjærg med Sten Blicher og talte der om Nordens enhed (1839) (se Erik Harbo: *Himmelbjergfesternes historie* s. 40-43). Jeg skaffede mig luft i "Dannevirke", jeg skrev til fader og ville drive ham fræmad i hans egenskab af stændermand i Roskilde. Til sidst godtgjorde jeg i "Fædrelandet" Danmarks oprindelige folkefrihed ad historisk vej og udtalte det håb, at den måtte vindes tilbage. Jeg havde mærket, hvor utrolig uvidende om den sag de fleste var."

delige dag 1. oktober 1835, hvor den første Stænderforsamling fandt sted i det gule palæ. For den unge magister følger nu et par vanskelige år. På grund af faderens husbestyrerinde frk. Prehn, (den gamle frøken havde faktisk udset sig Frederik som sin kommende mand), flytter han hjemmefra og ligger i direkte strid med faderen, der ikke vil af med jomfruen. Han underviser og studerer og holder sin dimisprædiken, og Julie syr udstyr; han får hende fjernet fra en guddelig forsamling, der har en dårlig indflydelse på hendes bløde sind. Han holder folkelige foredrag sammen med sine gode venner og forelæser på universitetet. Faderen får så endelig en ny "frk. Prehn" fra Slesvig, og Frederik kan blive genforenet med faderen.

Det stunder til bryllup. Vennen Grundtvig bliver spurgt om han vil vie dem og siger ja. Det bliver et smukt stuebryllup hos Grundtvig på Christianshavn med Grundtvig som en "elskværdig" vært. De får deres nye hjem på Blågård. Her besøges de af gode venner fra Grundtvig til P.C. Kirkegaard. Også de nye venner fra Sverigesrejsen møder op sammen med Frederiks broder Martin, der er blevet magister (for øvrigt på en disputats, den første skrevet på dansk og af den grund omtalt flere gange af Blicher) og har været på udenlandsrejse. Han har hentet sin brud fra herregården Iseling ved Vordingborg. Frederik vælges ind i Trykkefrihedsselskabet. Thorvaldsens hjemkomst i 1838 omtales sammen med de mange unge kunstnere i den danske kunstskeole (guldaldermalerne). Herefter følger en lang omtale af de guddelige forsamlinger,

der på dette tidspunkt opstår overalt i landet og om deres forbindelse til Grundtvig. Frederik Barfod, Hammerich og mange flere er nu med i skabelsen af Danske Samfund 1839, og her holder de mange foredrag.

Frederik søger embede og bliver som nævnt tidligere ansat i Niels Blichers fødesogn Starup. Hermed slutter første bind af Hammerichs erindringer, og her slutter min beretning også.

Jeg kunne forestille mig at mange andre kunne have lyst til at læse mere om Hammerichs liv. 2. bd. på 266 sider beskriver hans voksenliv. Det er mange betydningsfulde år, inden han ender som professor ved Universitetet. Især skildringerne fra tiden som felterpræst i Treårskrigen er gribende læsning.

(Hans sønner var musikerne Angul og Asger Hammerich).

F. Hammerich og broderen Martin hørte til den generation af litterater, der måske inspireret af Rasmus Rask ønskede at modernisere det danske sprog. Martin Hammerich endte efter sin eksamen og en afhandling om Ragnarok som skolebestyrer i København. Frederik fik som ganske ung afvist en artikel om 2. april fordi den ifølge Trykkefrihedsselskabet ikke var skrevet i normal dansk skriftsprog. Udgiveren af bogen, sønnen Angul, holdt heldigvis fast ved faderens stavemåder, så vi her har et af de første eksempler på, hvordan man også kunne stave i 1830, selvom bogen først kom i 1882 udgivet på Forlagsbureauet, der bestod af bl.a. Debanco, Gad, Hegel og Lose.

cher i *Fjorten Dage i Jylland*. (G. Brandes: *Det Gamle København*, Voldene).

Snakken er gået livligt ved det hjemlige middagsbord. Faderen var medlem af "det erfarne og oplyste mænds forsamling" (35 ialt med den konservative Stemann i spidsen), der bl.a. skulle råds-lå om Stænderforsamlingernes opret-telse. Så han bringer festlige historier hjem om de løjerlige størrelser, der sad i dette råd (bd.1 s. 265). Nu kommer han mere og mere i Julies hjem, uden at han dog tør gøre kur. Her holdt enkefru Scheuermann hof. Her blev sunget og spillet med Julie ved klaveret, og man gik ikke af vejen for Mozarts *Don Juan* og Weyses *Ludlams hule*. Frederik har en god ven i broderen til Julie. Denne fortæller så Julie, at Frederik er skudt i hende. Hun er næsten ved at få et nerve-sammenbrud, men efter tre ophidsede dage får hun det godt igen og modtager så frierbrevet fra ham.

Pinsedag 1833, efter at de har været i kirke hos Grundtvig, sker der noget. Frederik lover at blive præst, så de kan gifte sig, og han får sit første kys. Herpå følger en fantastisk historie om familien Scheuermann, der har forbindelser til kobberstikerslægten Preisler og til dig-teren Klopstock, der kom meget i Dan-mark. Fruen, der bor hos sin bror, den bekendte agent Zinn, modtog mange gæster: Weyse, Kuhlau og den unge An-dersen. Om Weyse fortælles historien, at da han en dag ikke havde fået sin kaffe, spillede han uafsladeligt på klaveret to-nerne c-a-f-f-e, så forstod man det. Zinns datter Emma, Julie bedste venin-de, var gift med komponisten J.P.E. Hartmann.

Historiske studier, engelske og old-nordiske studier, bekendtskaber med de fleste lærde mænd i København, lange beskrivelser af Grundtvig, Martensen, Mynster og Clausen, livet på Pastoralse-minaret, studier i Steffens' skrifter, – ja, Frederik holdt ikke af lediggang, siger han om sig selv. Han bliver optaget af Grundtvigs tanker om det folkelige og gør i nogen grad hans tanker til sine egne. Den venskabelige omgang med P.C. Kierkegaard bringer også talen ind på Søren, der endnu er så ung og har svært ved at holde sig til studierne, så hans lærer den "ebraiske Müller" i skæmt siger: "hvad skal vi dog gøre med den Søren?"

Frederik bliver færdig med sin dispu-tats om Rembert (discipel af Ansgar). Som magister føler han, at nu må han på en udenlandsrejse. I stedet for Græken-land, Spanien eller Island bliver det Sve-rige, Norge, Italien og England, og det i ét hug. Hans rejselekture er en salme-samling og Oehlenschlägers poetiske skrifter. Han fik også to pistoler med, men dem fik han aldrig brug for. Selv-følgelig græder Julie, det kan ikke være anderledes. Sine rejseminder udgav han året efter, næsten samtidig med at Bli-cher er på sin eneste udenlandsrejse til Sverige 1836.

Så går rejsen over Tyskland til Rom, (hvortil han vender tilbage et par gange), Sicilien, Svejts, Rhinen til England og Skotland. Selv til Oxford kommer han og bor et stykke tid i et af de gamle tår-ne. Hjemrejsen går over Hamburg og gennem de hjemlige egne i Sønderjyl-land til Fyn, hvor han træffer sin Julie.

På vej til København gør de ophold i Roskilde og træffer faderen på den højti-

Ja, det var da rigtigt en mand efter Bli-chers hoved. En mand der havde for-stand på folkefriheden og talte om Nor-dens enhed. Samtidig en rigtig moderne mand, der skrev sin egen nymodens ret-skrivning, som den ses her, navneord med småt, bolle-å (efter svensk mønster) og bogstavering sådan som man udtaler ordene (betyder mange steder, at et e er-stattes af et æ).

Blicher foreslog ham samt broderen Martin som medlemmer i den første be-styrelse for Himmelbjergfesterne, og det kunne sikkert også være blevet til noget, hvis Hammerich ikke var blevet syg. Han opgav sit præsteembede og drog hjem til København.

Hvem var han så, denne stridsmand på Himmelbjerget? Født. 9. aug. 1809 i Nybrogade 5, København: Hans fader købmand Johannes Hammerich var et fremtrædende medlem af Brødremenig-heden i København, gift 1808 med Meta Magdalena, en klog og musikalsk, men svagelig kvinde. Begge havde rødder i Sønderjylland og var af herrnhuterslæg-ter fra Christiansfeld. Frederik blev stu-dent fra Borgerdydskolen på Christi-anhavn 1825 og sluttede sig som teolo-gisk student til kredsen af unge grundt-vigianere bl.a. P. C. Kierkegaard (Sørensen broder). Cand.teol. 1831, magi-ster (kirkehist.) 1834. Derefter tog han på studierejse i Skandinavien og Europa. 1836 gift med Julie Augusta f. Scheuer-mann. 1839 blev han sognepræst i Sta-rup-Nebel v. Kolding, hvor han holdt forsamlinger for de vakte, sygeorlov 1842. 1845 blev han residerende kapel-lan v. Trinitatis Kirke i Kbh., hvor han

indledte et kirkehistorisk forfatterskab. Frivillig som feltpræst ved hæren i Søn-derjylland under Treårskrigen (1848-50), senere feltprovst og deltager i slaget ved Isted.

Medstifter af de skandinaviske kirke-møder. Valgt til rigsdagen 1854-61, pro-fessor i kirkehistorie v. Kbh.s universitet 1859. Hovedværk: "Den kristne Kirkes Historie" 1868-71. Ivrig salmebogs-reformator. I *Psalmebog til Kirke- og Huus-Andagt 1855* var Hammerich re-præsenteret med 9 salmer, 2 oversæt-telser og 17 bearbejdelser. Ud gav mange digte, monografier og historiske bøger. Døde 9. feb. 1877.

Man kan spørge, hvorfor vi i dag be-skæftiger os med denne 200-årige, og svar herpå kan kun den give, der har læst hans erindringer.

Lad mig først slå fast, at når der er grund til at skrive om Hammerich, skyl-des det næppe hans historiske og kirke-historiske arbejde, det har de fleste nok glemt for længe siden. Men når han er interessant i Blicher-sammenhæng, skyl-des det hans fantastiske skildringer af li-vet i København med hans lange og lyk-kelige barndom, hans 3-årige ophold som præst i Niels Blichers barndomsby Starup mellem Vejle og Kolding, hans optræden på Himmelbjerget, hans fort-satte studier i København i den kolossa-le brydningstid omkring Grundtvig i 30'erne, Stænderforsamlingstiden og Grundloven af 1849. Dernæst en næsten genial skildring af Treårskrigen med mange historiske kendsgerninger, og en-delig den barske tid, hvor Grundloven trådtes under fode (op til Estruptiden),

og hvor en ægte frihedsmand som Hamerich følte sig skuffet.

Med hensyn til Blicher sluttede bekendtskabet hurtigt, men vil vi forstå Blichers egen tid, er der megen viden at hente i *Et Levnedsløb* på 640 sider.

Fra otte års alderen var Frederik i gang med Badens latinske grammatik sammen med andre discipliner som svømning, tegning og musik. Faderen gav også sin 12 årige søn en dagbog med besked om at bruge den. Det gjorde Frederik, og derfor kunne han på sine gamle dage ved erindringsskriveriet fortælle os meget om sin barndom og ungdom. Der er hundredvis af direkte citater, frisk nedskrevet kort efter at han har hørt dem, for som han siger ”små pletter har også ører”. Vi hører om druknehuset ved Langebro, skibene i havnen, kongens stalde, Christiansborgs slotsruin, det bombede universitet og domkirken, og jøde kvarteret i Læderstræde. Han færdedes i det gamle hus med thepakke-loftet, rotter og utøj. Faderen havde både et laterna magica, og dertil dukketeater. Vi hører om knægtens besøg i Det Kongelige Teater for at se den berømte Lindgren som *Jeppe på Bjerget*. Om hjuldamperen Caledonia, der sejlede på Kiel og af matroserne blev kaldt ”Pjaskemalene”. Den første forelskelse næppe 12 år gammel (skildret næsten Blichersk). Om hvordan man den gang rejste til Sønderjylland med dagvogn og skib og i tilgift en beskrivelse af Christiansfeld. Turen tog seks dage. Om besøg i Riborg Voigts hjem i Faaborg (Andersens ungdomsskole), ja, hun er endda i huset hos Frederiks mor en vinter inde i Nybrogade:

”Trods sygdommen modtog hun dog et par nye gæster i huset den sidste vinter, hun levede; det var to unge piger fra Fåborg, der skulde uddannes videre i København. Den ene var en datter af agent Ploug, den anden Riborg Voigt, der også bode hos os; hun var en højst elskværdig natur, ikke egenlig smuk, men yndig, og med et par velsignede øjne. Det var dem, H. C. Andersen har sunget om.

’To brune øjne jeg nylig så,
i dem mit hjem og min verden lå,
der flammede snillet og barnets fred
- jeg glæmmer det aldrig i evighed!’

Heller ikke jeg glæmmer det, skønt i en anden forstand. Jeg havde ingen søster, nu fik jeg en i hende; en god søster, altid glad, frejdig, fuld af troskyldigt skælmeri; og hvor klang det fynske mål ikke sødt fra hendes læber! Liden Riborg var 17 år gammel og jeg kun noget over 13, men alligevel legede vi sammen som børn, det var hun ikke for stor til”.

Dernæst får Frederik maleren Jørgen Sonne som tegnelærer. Vi hører om moderens indkøb af et nyt klaver på Marshallfabrikken, om den berømte J.C. Lindberg som lærer i hebraisk og religion. Om Frederik som den ivrige iagttagere af Grundtvigs kamp og grækernes frihedskrig. Han har et nært bekendtskab med den aldrende Steffens, og han er studiekammerat med H.L. Martensen (flensborger, senere biskop), der gennem seks år kom hver søndag og spiste middag med familien. Frederik var også medlem af et latinsk disputerselskab og foretog alverdens studier i alle retninger ud over det teologiske, (især historiske) på Universitetsbiblioteket på Rundetårn. 19 år gammel lærer han sin senere kone frk. Julie Scheuermann at kende. 21 år gammel bliver han teologisk kandidat,

og samtidig vækkes han for friheden ved at høre om frihedskampene i Paris. Der kunne slet ikke blive tale om at søge præsteembede i den alder. Han læser og fortsætter sine historiske studier bl.a. hos professor Sibbern. Frederik siger, at han som en af de første sang Bellmans viser i gode venners lag. Det er samtidig med hr. og fru Heibergs Bellmansommer i Hørsholm med Henrik Hertz som 3. hjul. Han skrev et versdrama i græsk stil om ”Jeftas datter”, og fortæller selv, at han senere fandt ud af, at hovedpersonen Mirjams karakter blev taget efter Riborg Voigt.

H.C. Andersen kommer også i familien:

”I oktober 1828 blev min broder student og med ham de „4 store og 12 små profeter”. Den ene af de 4 store var H. C. Andersen, af hvem der allerede gik et vist ry. Nu udgav han sin „Fodrejse”, disse underlige fantastiske arabesker var noget nyt på dansk grund, trods alle minder om Hoffmann, og gjorde lykke. Også jeg syntes om dem, jeg var let modtagelig for enhver frisk retning, der trådte mig i møde; det er jeg endnu.

Andersen kom den gang meget ud i selskaber, og der har jeg hørt ham forelæse med denne underlige blanding af barnlig troskyldighed og en endogså stærkt udpræget selvfølelse. En aftenstund senere hen overraskede han os hjemme, helt uvævent, arm i arm med student Voigt, hvis søster Riborg, hans første og eneste kærlighed, var vor veninde; han vidste det, og derfor kom han. Så vidt jeg husker, var det ham alt klart, at hun var tabt for ham og elskede en anden, og alligevel vilde han så gerne tale med dem, der havde stået *hende* nær. Det var som balsam for hans syge hjerte.

Med smertens trofasthed har han altid gæmt hendes minde.

’Hvil sødt, som var du lagt i dødens skrin, du min erindrings rose, favr og fin! Du er ej verdens mer, du er kun min, for dig jeg synger, mine tårer trille. – Natten er smuk, natten er stille! Dødt – alt er dødt’.

Andersens *Fodrejse* og Hoffmannromantikken så æventyrlig og fuld af vrængbilleder får Frederik til selv at digte i samme stil.

I stil med H.C. Andersen foretager han med broderen Martin rejser rundt i Danmark. Om Himmelbjergbesøget 1832 fortæller han:

”En egn uden vej og sti, endnu i sin oprindelige vildhed, den vildhed jeg længtes efter, og helt mennesketom, som en sådan skovørken kan være det. Kun af og til så vi røgen fra en kulmile og en arbejder derved, en træskomager i sin hytte af græstørv. Og et enkelt øksehug, en drossel, der slog, lyden fra hyrdens tudehorn, bjældeklang fra køerne, der græssede nede i skoven, var de eneste toner, der afbrød stilheden, tit med lange mellemrum. Ikke en rejsende mødte vi, så ukendt var egnen”. Derpå følger en skildring, der minder meget om Blicher og hans ledsager Per Spillemands beretning i novellen *Himmelbjerget*, der udkom året efter. Frederik og hans bror fortæller om deres besøg hos bønderne, hvor de får lov at overnatte og får sig en lille snaps, for den jyske bonde siger ”hur brændvin dov ka let en sølle minsk.”

Samleren af oldtidsminder arkæologen C.J. Thomsen, som Blicher ofte omtaler, og billedhugger Freund hører også til familien. Frederiks yndlingsplet er stadig Kirsebærgangen på volden ved Langebro. Her finder han ro, hvor rørsangerne kvadrer og fiskene hopper i vandet. Kirsebærgangen omtales af Bli-